

temperaturi zraka, absolutni najvišji in najnižji temperaturi zraka, številu ur sončnega obsevanja, višini padavin in najvišji debelini snežne odeje. Za 41 kazalcev so objavljene tudi izmerjene ekstremne vrednosti in datumi teh merjenj v obdobju med letoma 1955 in 2003, na primer za absolutno najvišjo dnevno temperaturo zraka (21,6° C, izmerjena 27. 7. 1983) in absolutno najnižjo dnevno temperaturo zraka (−28,3° C, izmerjena 7. 1. 1985).

Seveda pa zgodbe o Kredarici ne bi bilo brez ljudi. Na objavljenem seznamu je kar 37 opazovalcev, med njimi le ena ženska (Marica Štular, ki ji je bila Kredarica drugi dom od novembra 1962 do septembra 1965). Najdlje je na Kredarici Janko Rekar (od aprila 1969), ki je bil dolga leta tudi oskrbnik Triglavskega doma, od sedanje ekipe pa sta se letos z zasluženim odhodom v pokoj poslovila Jernej Gartner in Franc Zupančič.

Po odmevnih člankih in knjigah starejših avtorjev (Manohin, Pristov, Pučnik, Bernot) in knjižici z naslovom Vreme v visokogorju – 40 let meteoroloških opazovanj na Kredarici, ki jo je leta 1994 napisal Miran Trontelj, smo tako dobili nov pisni dodatek k zavesti o nujnem sistematičnem raziskovalnem delu v slovenskem in evropskem alpskem prostoru, katerega nujni in sestavni del so tudi meteorološka opazovanja.

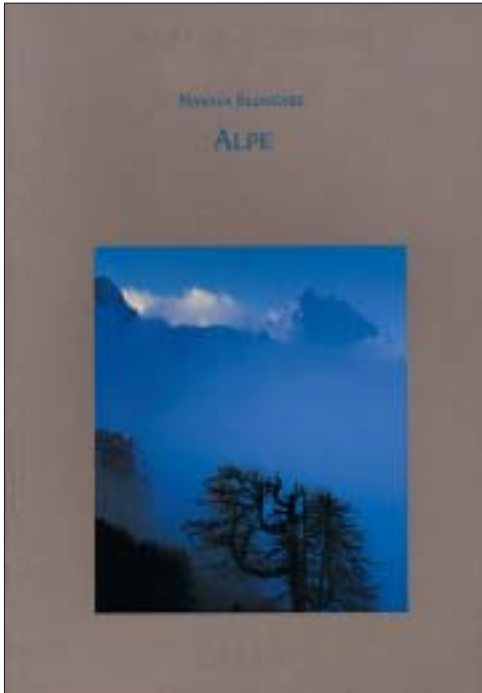
Borut Peršolja

Tomi Trilar, Andrej Gogala, Miha Jeršek (uredniki):

Narava Slovenije: Alpe (razstavni katalog)

Ljubljana 2004: Prirodoslovni muzej Slovenije, 144 strani, ISBN 961-6367-08-0

Leto 2002, ki ga je Organizacija združenih narodov razglasila za Mednarodno leto gora, smo si v Sloveniji zapomnili po veliki brezbriznosti in sprenevedanju vseh, ki bi morali k tej obeležitvi prispevati svojo politično voljo in davkoplačevalski denar. Ker ni bilo ne enega in ne drugega, je 1. januar leta 2003

odgovornim prinesel veliko olajšanje, saj se je neprijetna zgodba vsaj za desetletje ali dve končala. Pa so se ušтели: slovenske Alpe, tiste, ki jih še pred dvema letoma nismo hoteli videti, so v holocenu (26. 3. 2004) ponovno vstale in se predstavile javnosti.

S pomočjo Tomija Trilarja, Andreja Gogale in Miha Jerška, kustosov Prirodoslovnega muzeja Slovenije, Triglavskega narodnega parka in zunanjih sodelavcev je v ciklu razstav z naslovom Narava Slovenije nastala pregledna razstava s kratkim in vse obsegajočim imenom: Alpe. K razstavi pa – kot je to že običajno – sodi tudi katalog, ki ga je (enako kot samo razstavo) s svojimi prispevki obogatilo trideset piscev in sedemindvajset avtorjev fotografij, in zloženska. Razstava naj bi bila odprta do konca septembra 2005, katalog z razstave pa bo prav gotovo bran in viden še več desetletij. Zato katalogu namenjamo nekaj več pozornosti.

Že na prvi pogled je z geografskega vidika katalog sestavljen tako, da so v prvi polovici objavljeni prispevki, ki odstirajo poglede na geološke, reliefne in vodne značilnosti, v drugi – po številu strani skorajda enako obsežni – pa članki o rastlinstvu in živalstvu alpskega sveta. Vse skupaj uvajajo članki o Alpah kot strehi Evrope, alpskem botaničnem vrtu Julijani in o Triglavskem narodnem parku. Pisec slednjega (Jurij Dobravec), ki si vsakdanji kruh služi kot vodja parkove znanstveno raziskovalne službe, si je na račun narave dovolil pretirano samokritičnost: »... Če gledamo širše, pa ni, iskreno povedano ...« Triglavski narodni park »... nič zelo posebnega. Triglav je pač eden od vrhov Vzhodnih Alp; gorska pokrajina je lepa, a lepota ni ravno objektivna stvar; pri živalstvu in rastlinstvu je znanost sicer odkrila nekaj posebnosti, a raznolikost ni primerljiva z bogastvom v mnogih drugih narodnih parkih po svetu ...«. Zapisano je – zlasti ob vsej preostali vsebini knjige, predvsem pa ob doslej znanih značilnostih slovenskega alpskega sveta – zelo prizanesljivo razumeti kot avtorjev neroden spodrselj ali zgolj slab trenutek v naporni znanstveni karieri ...

Katalog prinaša tudi pregledne prispevke o Geoloških značilnostih alpskega prostora (Stanko Buser), Reliefu in Visokogorskem krasu v Slovenskih Alpah (Jurij Kunaver) ter Okamninah (Katarina Krivic)

in Mineralih iz slovenskih Alp (Miha Jeršek). Predstavljeni so še potresi, podzemne vode, raziskovanje Savice, prodišča, visokogorska jezera in Zelenci. Med geografi bo vzbudil pozornost zlasti Buserjev prispevek, ker je v svojo sicer večkrat objavljeno in znano razlago geologije slovenskih Alp sprejel tudi rezultate preučevanj Bavca. Ko govori o pleistocenski poledenitvi je namreč zapisal: »... *Ledeniki, ki so polzeli s pobočij v Soško dolino, so bili mnogo krajši in so se povečini stopili, še preden so dosegli dno doline, kjer bi se naj združili v daljši dolinski ledenik...*«. Soški ledenik si poslej ne zasluži več niti svojega imena.

Podrobne predstavitve rastlinskega in živalskega sveta bralca ne pustijo hladnega. Ob prepoznavnem odličnem slogu Nade Praprotnik, s katerim rastlinam dodaja pomembno zgodovinsko vlogo, tudi prispevki drugih avtorjev vsekakor ne zbledijo. Nasprotno: odlična naravoslovna fotografija, ki so jo največkrat prispevali kar avtorji besedil, vabi k poglobljenemu in celovitemu dojetju živega sveta in njegovi vpetosti v izjemno pokrajino. Knjigo nedvomno odlikuje tudi kakovostna dokumentarna in pokrajinska fotografija. Če pri tem odmislim estetske mojstrovine Jožeta Miheliča, katerega presežki so sestavni del ustvarjalnega družinskega gnezda, gre vsekakor opozoriti tudi na izjemno nazorno fotografijo Slatenske plošče (stran 19).

V Prirodoslovnem muzeju Slovenije pravijo, da želijo z vrsto razstav o slovenski naravi tudi nepoznavalca predstaviti lepote naravnega okolja in raznovrstnost ogroženih rastlin in živali v njem. Prepričani smo, da jim je to – v primeru alpskega sveta (čeprav je recimo precej vidna odsotnost Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank in drugih alpskih hribovitih območij) – tudi uspelo. Predstavitev razstave najdemo tudi na spletu na naslovu <http://www2.pms-lj.si/razstave/alpe/alpe.html>.

Borut Peršolja

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 43-2

Ljubljana 2003: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnica SAZU, 139 strani, ISSN 1581-6613

Drugi zvezek 43. letnika *Acta geographica Slovenica* prinaša štiri prispevke, ki po svoji vsebinski sporočilnosti sodijo med temeljne, metodološke in aplikativne raziskave. V njih odseva današnja usmerjenost geografskih preučevanj, ki skušajo številne pokrajinske pojave in procese osvetliti kar se da s celostnega pokrajinskega vidika, obenem pa nakazati tudi pristope k odpravljanju njihovih družbeno-gospodarskih nevedčnosti v danem okolju.

Blaž Komac je napisal članek *Dolomite relief in the Žibrše hills* 'Dolomitni relief na območju Žibrš' (strani 7–31). Raziskave obravnavanega območja med Rovtarskim hribovjem na severu in Notranjskim podoljem na jugu so potrdile geomorfno vlogo vode na spremenljivo razmerje med erozijsko-denudacijskimi procesi in korozijo. Nekatere značilnosti dolomitnega reliefa kažejo, da je danes korozija pomembnejši preoblikovalec površja, kot sta erozija in denudacija. Na to največ vpliva rdeče-rjava ilovica, ki je ohranjena na dnu kotanj in dolcev. Dolci (tudi dolki) so značilna reliefna oblika reliefa na slemenu, v njena pobočja pa so vrezane številne grape. Dolci so nastali vzdolž prelomnic in na manj odpornih kamninah (lapornati dolomit, laporovec). Z meritvami je bilo ugotovljeno, da letna količina odnesenega gradiva na strmih in neporaslem dolomitu znaša le 12 ton na ha, medtem ko v Polhograjskem hribovju doseže kar 175 ton na ha. Študija, ki temelji na podrobnih preučitvah površja in temelji na empiričnih meritvah, pomeni nov doprinos k uveljavitvi naših geomorfologov in vrednotenju njihovih izsledkov.

Mauro Hrvatin in Drago Perko objavljata študijo *Surface roughness land use in Slovenia* 'Razgibanost površja in raba tal v Sloveniji' (strani 33–86). Sodobnim potrebam in zahtevam se prilagaja tudi slovenska geografija. Čedalje več je namreč raziskav, ki posamezne pokrajinske pojave in njihovo medsebojno povezanost in odvisnost skušajo ovrednotiti s kvantitativnimi vrednostmi. Te predstavljajo kar najbolj objektivno osnovo za najrazličnejše aplikativne posege v prostor, obenem pa odstirajo in potrjujejo tiste geografske zakonitosti, ki so prisotne in dejavne pri preoblikovanju (spreminjanju) okolja.